

Translanguaging in de vaklessen

Layla (12) is twee jaar geleden naar Nederland gekomen. Thuis spreekt ze met haar ouders Arabisch en met haar jongere zusje Arabisch en Nederlands. Op school komt ze veel uitdagingen tegen, zoals tegelijkertijd Nederlands en vakinhoud moeten leren. De leraren van Layla weten niet hoe ze haar en haar andere meertalige klasgenoten het beste kunnen ondersteunen. Zou translanguaging - het gebruik van thuistalen - een oplossing kunnen zijn?

Tekst Mirona Moraru en Arthur Bakker

De tijd dat klaslokalen in Nederland alleen uit eentalige leerlingen bestonden, ligt ver achter ons¹. Volgens de Inspectie² spreekt bijna een kwart van de leerlingen thuis andere talen dan Nederlands. Veel scholen hanteren een eentalig beleid: hier spreken wij allemaal alleen Nederlands. Andere scholen besluiten om ruimte te maken voor thuistalen naast het Nederlands³ door middel van translanguaging⁴. Translanguaging is een pedagogisch-didactische benadering die thuistalen beschouwt als hulpbronnen voor leren en welzijn.

Stel je voor dat Layla een biologieles over fotosynthese volgt. Dan staat ze voor een dubbele uitdaging: ze leert over biologie in een taal die ze ook nog aan het leren is. Op het whiteboard staan woorden als: *biosynthese, zonlicht, gasvorming, koolstofdioxide* en *zetmeel*. De leerlingen krijgen de opdracht om te brainstormen over het verband tussen de begrippen op het whiteboard en *heide*. Maar Layla weet niet wat heide is, weet niet wat de helft

van de woorden betekent en kan alleen maar raden dat zonlicht zou kunnen verwijzen naar het licht van de zon. Als ze een foto ziet van het fotosyntheseproces, licht ze op omdat ze dit herkent! Maar wat betekenen de woorden? Ze heeft niet de middelen of de tijd om daar in de les zelf achter te komen. Ze geeft het op, schrijft niets op en zwijgt de hele les.

Laten we ons nu dezelfde les opnieuw voorstellen, ontworpen vanuit een *translanguaging*-benadering. Layla's docent weet welke talen de leerlingen beheersen. Ze vormt taalgroepen en vraagt de leerlingen om samen te brainstormen met al hun talen. Ze moedigt de leerlingen aan om alle nieuwe woorden te vertalen naar hun thuistaal. Layla zit in de Arabisch-sprekende groep. Haar groep gebruikt een mix van Arabisch en Nederlands om de woorden en het fotosyntheseproces te begrijpen. Sommige leerlingen kennen dit proces al van school in hun land van herkomst. Ze geven argumenten voor hun ideeën en discussiëren over wie er gelijk heeft. De docent gaat van groep naar groep,

vraagt in het Nederlands wat ze besproken hebben, doet suggesties en is nieuwsgierig naar de vertaling van sleutelwoorden in andere talen. Dan vraagt de docent de groepen om hun antwoorden in het Nederlands te geven. Layla steekt zelfverzekerd haar hand op en beantwoordt twee vragen. De docent nodigt de leerlingen van elke taalgroep uit om de sleutelwoorden toe te voegen aan de thematische woordenlijst naast het whiteboard.

Translanguaging kan vele vormen aannemen. Deze onderwijsbenadering werd oorspronkelijk ontwikkeld in de jaren 80 in Wales⁵ om het Welsh nieuw leven in te blazen en verwees naar het afwisselen van talen in input en output. Bijvoorbeeld een tekst in het Engels geven, een gesprek in het Welsh laten voeren en het antwoord in het Engels laten opschrijven. Deze aanpak werd rond het jaar 2000 vooral populair⁶ in de context van de Latijns-Amerikaanse gemeenschap in de VS. Daar werd translanguaging geassocieerd met een kritisch perspectief op eentalige onderwijspraktijken en gezien als een manier om sociale rechtvaardigheid voor taalminoriteiten⁷ te verbeteren. Sindsdien wordt translanguaging gezien als een manier om door de inzet van alle talen die leerlingen spreken, te zorgen voor een inclusiever en rechtvaardiger onderwijsklimaat. In Layla's voorbeeld geeft de docent schriftelijke en mondelinge instructies in het Nederlands, de taalgroepen mengen Arabisch en Nederlands en de hele klas spreekt Nederlands. Er zijn uiteraard nog veel meer werkvormen mogelijk om de kennis die leerlingen hebben in hun thuistaal aan te spreken.

Docenten hebben vaak vragen over translanguaging: zal het geen negatieve invloed

hebben op het leren van Nederlands? Zal het niet leiden tot verwarring? Zal het niet leiden tot uitsluiting en conflicten? Hoewel dit allemaal begrijpelijke en terecht vragen zijn, laat onderzoek zien dat dit in de meeste gevallen niet het geval is (enkele uitzonderingen daargelaten). Het leren van meerdere talen vormt doorgaans geen probleem voor kinderen en jongeren. Ze raken niet in de war, zelfs niet als verschillende talen in bepaalde interacties worden gemengd. Bovendien houden leerlingen zich tijdens translanguaging voornamelijk bezig met on-task, verkennende gesprekken van hoge kwaliteit⁸, zonder verschil met leerlingen die eentalig werken.

We weten ook dat translanguaging veel voordelen kan hebben voor het leren. Zoals het voorbeeld van Layla hierboven laat zien, biedt het verwelkomen van thuistalen in de klas leerlingen (gemakkelijker) toegang tot de inhoud en stelt hen in staat om zich uit te drukken. Daarnaast kunnen verbindingen met kennis in de thuistaal de Nederlandse woordenschat stimuleren⁹. Ook kan translanguaging hun zelfvertrouwen, motivatie en (collectief) doorzettingsvermogen bevorderen. Het belangrijkste is waarschijnlijk dat translanguaging leerlingen niet alleen helpt bij het overbrengen van kennis van de ene taal naar de andere; door gelijktijdig gebruik te maken van meerdere talen kan translanguaging zorgen voor een beter begrip van de vakinhoud.

Denk je dat deze aanpak nuttig kan zijn in jouw klas? Waar moet je dan beginnen? Er zijn veel mogelijkheden¹⁰, maar laten we beginnen met een paar tips:

- 1) Zoek uit welke talen je leerlingen kennen en welke vaardigheden ze daarin hebben.
- 2) Geef de wens op om alles te begrijpen wat leerlingen zeggen – vertrouw ook op non-verbaal gedrag.
- 3) Verwacht aanvankelijke weerstand: soms willen leerlingen niet, of ze schamen zich. Het kost tijd en geduld om ruimte te maken voor thuistalen waar dit oorspronkelijk niet het geval was (maar het is het waard!).

- 4) Er zijn geen recepten: jouw klaslokaal is uniek en je moet en kunt zelf het beste bepalen welke vormen en doelen je wilt bereiken door middel van translanguaging.

Een centrale vraag voor veel docenten is hoe ze hun leerlingen 'aan krijgen'. Waarom doen mijn leerlingen niet mee? Interesseert het ze niet? Als we ons verdiepen in de achtergrond van onze leerlingen, en we hun toestaan de taal van hun hart te gebruiken, waarin ze misschien meer weten dan in het Nederlands en zich beter kunnen uitdrukken, dan kunnen leerlingen zich thuis gaan voelen in de vakles. En dus beter mee gaan doen, net als Layla. ■

Mirona Moraru is onderzoeker aan de Utrecht University op het gebied van Meertaligheid & migratie, en translanguaging. **Arthur Bakker** is hoogleraar op de leerstoel Didactiek en Curriculum in het Bètadomein aan de Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen van de Universiteit van Amsterdam.

Bronnen

- ¹ NJI: 29% van de Nederlandse leerlingen heeft een migratieachtergrond, <https://www.nji.nl/cijfers/jeugd-met-een-migratieachtergrond>
- ² Inspectie: over mondelinge taalvaardigheid, <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/peil-onderwijs/mondelinge-taalvaardigheid/thuis-taal#:~:text=Bij%20bijna%20een%20kwart%20van,taal%20gesproken%20dan%20het%20Standaardnederlands.>
- ³ Multilingual Multiplication: What if using another language is the solution? Multi-STEM | Multilingual Multiplication: What if using another language is the solution? (multistem.net)
- ⁴ Language, Bilingualism and Education, <https://link.springer.com/book/10.1057/9781137385765>
- ⁵ Translanguaging: origins and development from school to street and beyond, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13803611.2012.718488>
- ⁶ "Translanguaging" by Sara Vogel and Ofelia García (cuny.edu)
- ⁷ <https://www.ensie.nl/oosthoek/taalminderheid>
- ⁸ Translanguaging in mainstream education: a sociocultural approach, <https://doi.org/10.1080/13670050.2016.1231774>
- ⁹ Supporting the development of the bilingual lexicon through translanguaging: a realist review integrating psycholinguistics with educational sciences, <https://doi.org/10.1007/s10212-021-00586-6>
- ¹⁰ Materials can be browsed by subject, Translanguaging Resources | CUNY-NYSIEB